

Univerzita Hradec Králové Pedagogická fakulta

Pedagogická fakulta
Univerzita Hradec Králové

Hodnocení diplomové práce

Posudek oponenta práce

Jméno autora: Ludmila Říhová Zezulová

Název práce: Sociální pedagog v mateřské škole

Oponentka: Mgr. Gabriela Caltová Hepnarová, Ph.D.

Téma práce je velmi aktuální a přímo souvisí se studovaným oborem. **Cílem** práce je najít možnosti uplatnění sociálního pedagoga v mateřské škole a upevnit jeho postavení ve výchovně-vzdělávacím procesu. Takto definovaný cíl je uveden v zadání diplomové práce. Další cíl, tentokrát praktické části je uveden v úvodu: „*Clem praktické části práce, která navazuje na část teoretickou je **identifikovat názory a postoje pedagogických pracovníků mateřských škol směrem k profesi sociálního pedagoga a tím prozkoumat a popsat možnosti působení sociálního pedagoga v mateřské škole.***“ Na straně str. 47 deklaruje autorka další cíl práce: „ *Cílem diplomové práce je **zjistit, jaké problémy** dětí pedagogičtí pracovníci mateřských škol řeší, zda v rámci výkonu svého povolání také řeší sociální problémy dětí a jejich rodin, a **identifikovat názory a zkušenosti pedagogických pracovníků na sociálního pedagoga a možnost jeho profesního uplatnění v mateřské škole.***“ A na straně 49. je uvedena opět další redefinice výzkumného cíle: „*Výzkumné otázky vycházejí z obecného cíle, a to **zjistit názory pedagogických pracovníků mateřských škol na možnost uplatnění sociálního pedagoga v tomto typu škol.***“ **Z několika pokusů definovat cíl, je směřování práce poměrně dobře patrné. Jisté neukotvení jasné představy o cíli je však promítnuto jak do textu teoretických kapitol, tak do výzkumného plánu.** Autorka se snažila zaměřit se na všechny zvolené oblasti, tedy na názory, postoje, zkušenosti, možnosti uplatnění, problémy se

kterými se učitelé setkávají. Při takovémto množství zkoumaných okruhů je pochopitelné, že realizovaný výzkum nedokázal seriózně postihnout všechny tyto okruhy. Dalším důvodem, který vedl k oslabení kvality výzkumu je nedostatečné teoretické ukotvení výzkumných okruhů. Teoretické kapitoly práce jsou pojaty jako obecné seznámení s vybranými koncepty sociální pedagogiky (viz dále) ale dostatečně neukotvují v cílech zmíněné okruhy zkoumání.

V souvislosti se zaměřením práce a jejími cíli si autorka klade také **množství otázek, které však nastiňují další a další oblasti zkoumání**, otázky spojené s cílem práce jsou uvedeny v úvodu: *V jakých oblastech by pedagogové mateřských škol uvítali odbornou pomoc?; Zda by sociální pedagog z pohledů učitelů mateřských škol našel praktické uplatnění v tomto typu zařízení?; Zda by byl sociální pedagog a za jakých podmínek profesně akceptován pedagogy mateřských škol?“. Dále na str. 48 jsou nastíněny další otázky, hlavní vědeckovýzkumná otázka „Jaké názory a postoje zaujímají pedagogičtí pracovníci mateřských škol na možnost zařazení a profesního uplatnění sociálního pedagoga v tomto typu školy?“ a dalších šest dílčích vědeckovýzkumných otázek (viz str. 48). Domnívám se, že množství okruhů definovaných v cílech a množství otázek, které si autorka klade, je nemožné seriózně rozpracovat na úrovni diplomové práce.*

Jednotlivé kapitoly jsou technicky rozpracované přijatelně, vztahují se však jen k některým oblastem zkoumání. Je evidentní, že předmět zkoumání měl být lépe definován. Práce stojí víceméně na relevantních zdrojích, tyto však nejsou příliš vzájemně propojené, jde spíše o učebnicový popis základních obecných údajů o sociální pedagogice a předškolním vzdělávání. Kapitola představující předškolní vzdělávání je vystavěna převážně za pomoci RVP pro předškolní vzdělávání. Navazující kapitola je vystavěna na citacích zákona 561/2004 to nepovažuji za nejvhodnější pro tvorbu kvalifikační práce. Text poskytuje základní informace, které popisují praktický chod, chybí přesahy a úvahy, není jasné, jak některé texty souvisí s cíli. **Prosím o objasnění, jak souvisí nárok dětí na MŠ, odklady, legislativní ukotvení předškolní výchovy s deklarovanými cíli?**

Další kapitola práce popisuje znevýhodnění, opět jde jen o strohý základní popis, který postrádá provázání s cíli. Výběr zdrojů v této kapitole považuji za problematický (např. andragogický online slovník na str. 27), v důsledku volby zdrojů se autorka ne příliš obratně vypořádala se vztahy mezi popsányými pojmy (sociální znevýhodnění, socioekonomický status, sociokulturní znevýhodnění), respektive tyto vztahy vůbec neosvětluje. Také tato část práce představuje pouze **základní vymezení na úrovni definic. Oceňuji zařazení informace o studii PISA**, která je zásadní zprávou napomáhající řešit otázky inkluzivního vzdělávání.

Škoda, že autorka sáhla po studii z roku 2000 k dispozici má již novější např. PISA 2012, nebo zpráva ČŠI 2013.

Těžiště celé práce kapitola o sociálním pedagogovi přináší pouze popis pokusů o zařazení profese do české legislativy, kapitola působí dojmem jakoby autorka snad až při psaní práce zjistila, že profese nemá legislativní ukotvení. Celé zaměření práce tak vyznívá jako plácnutí do vody. Pokud si autorka zvolila téma, které stojí na hypotetizování (možnost uplatnění neexistující profese) musí tématu přizpůsobit strukturu práce a musí se vyrovnat se zvýšenými nároky na invenci při uchopení tématu. V předložené práci autorka pouze učebnicově předkládá základní informace, které mají menší souvislost s výzkumným záměrem.

Ve výzkumné části si autorka klade cíl, hlavní výzkumnou otázku a dílčí výzkumné otázky, pro výzkumné šetření volí smíšený design. Autorka poměrně detailně popisuje průběh výzkumného šetření, chybí však přehlednější seznámení s tím, jakou roli ve výzkumu mají dílčí výzkumné otázky a zda je autorka považuje za platné pro celý výzkumný design.

Interpretace získaných dat má nižší úroveň, která je dána nižší úrovní analýzy, ta proběhla jen na úrovni otevřeného kódování a působí spíše jako dojmy autorky a souhrny základních informací než skutečná analýza získaných rozhovorů. Nižší úroveň analýzy je dána také volbou struktury otázek v rozhovoru viz Příloha č. 1 na str. 103. Při interpretaci výzkumných zjištění užívá autorka méně vhodnou formu např. *„Třetina informantů dovedla sociální problémy jasně pojmenovat...“* (str. 63), **kolik osob tvoří třetinu z 8 oslovených?** **V kapitole Interpretace dat není patrné, odkud přesně informace pocházejí.** Rozhodně nejde o představení kategorií, které měly vzejít z kvalitativní analýzy. **Jde o jakési přeřikání výroků z rozhovoru a patrně volně vytržené údaje z dotazníků? Můžete ozřejmit, odkud pocházejí sdělení uvedená v prvním odstavci, když ty následující informace, dle Vás pocházejí z empirického šetření, cituji:** *„Informanti se vnímají být kompetentními k řešení výchovných problémů dětí. Výchovné problémy dětí považují za snadno řešitelnou oblast, do níž zapojí rodiče až v okamžiku selhání vlastních výchovných prostředků, do té doby to považují za „žalování“.*

Naproti tomu z empirického šetření vyplynulo, že vnímání času pro řešení sociálních problémů dětí není již tak jednoznačné jako u výchovných problémů dětí. Na otázku: „Jaký máte čas na řešení sociálních problémů dětí?“ informanti uváděli způsob řešení sociálních problémů „My to řešíme mezi sebou...“, „..děláme to společně“ „... hlavně informovat při předávání dětí“. (str. 65). **Co přesně interpretace sděluje? Jak učitelé reagují, kolik mají času, zda se cítí kompetentní, zda je oblast snadno řešitelná?**

Pro kvantitativní šetření byly stanoveny tyto hypotézy, které měly vzejít z kvalitativního výzkumu (deklarace autorky na str. 75). **Z předloženého textu není jasné, jak výsledky kvalitativního výzkumu přispěly k tvorbě dotazníku a realizaci kvantitativního šetření.** Autorka o propojení mezi oběma výzkumy hovoří, ale z textu práce nic takového patrné není. Znění otázek pro kvalitativní část výzkumu je téměř totožné jako pro část kvantitativního šetření, těžko lze předpokládat, že kvantitativní výzkum byl vystavěn na výstupech kvalitativní analýzy (str. 51, 61, 75). **Ke kvalitní kvalitativní analýze ani nedošlo, nikde není transparentně ukázáno jaké kategorie a jak přispěly k formulaci hypotéz.** Také znění hypotéz budí značné rozpaky (viz str. 75). Např. H1 *Pedagogičtí pracovníci mateřských škol řeší více výchovné problémy dětí než sociální problémy dětí.* **Opravdu bylo potřeba kvalitativního výzkumu, aby mohla být stanovena hypotéza, že pedagogický pracovník řeší více výchovné problémy dětí než sociální problémy? Co bylo ve výzkumu považováno za sociální problémy a o jakou oporu je koncept sociálních problémů ve výzkumu opřen?** Další hypotézy mají obdobný ráz a není patrné, jak k nim přispěla kvalitativní část výzkumu (**prosím o objasnění u obhajoby**).

Výzkum budí dojem, že byly použity jen dva způsoby sběru dat – rozhovor a dotazník, v takovém případě však nejde o smíšený výzkum. **Kde je v práci popsán způsob integrace výsledků? Jak přesně probíhala paralelizace komponent výzkumu?** Způsob zpracování nasbíraných dat neodpovídá zvoleným strategiím výzkumu, analýza kvalitativních dat je značně povrchní a provedené měření v kvantitativním výzkumu je velmi problematické. Metodologická část práce nikde blíže nepopisuje specifika smíšeného výzkumu, právě tento deficit je součástí problému této diplomové práce. **Autorka se pustila do zkoumání složitého problému za pomoci obtížného výzkumného designu.** Notně tak zůstala stát v půli cesty, úvodní kapitoly práce jsou pojaty příliš obecně a nemají potenciál teoreticky ukotvit zkoumaný problém. Zvolený výzkumný plán vykazuje množství chyb, které ukazují na menší pochopení zvolených výzkumných metod.

Autorka se dopustila časté studentské chyby, kdy slevila z metodologických požadavků jednoho i druhého typu výzkumu.

Celkově má výzkumné šetření spíše nižší úroveň, za slabinu považují již zmíněnou nižší úroveň kategorizace, chybí jasný a ucelený popis vzniklých kategorií. Je patrné, že se autorce nepodařilo naplnit deklarovaný metodologický postup, jímž měl být smíšený výzkum.

Práce se zdroji je na přijatelné úrovni, ale mám několik zásadních výhrad. U uváděných definic nejsou uvedeny strany. V části věnované sociální pedagogice autorka uvádí výčet

různých definic a vymezení, je pozoruhodné, že v této kapitole neuvádí pojetí sociální pedagogiky prof. Krause, dalo by se předpokládat, že pro definici využije primární zdroj, zvláště když jde o klíčovou postavu konstituce tohoto oboru v ČR. Práce obsahuje množství kategorizací definic sociální pedagogiky, které jednotlivé definice různě seskupují, z textu ale není patrné, k jakému pojetí se autorka nakonec hlásí a se kterým nadále pracuje? **Prosím o upřesnění u obhajoby.**

Předložená práce nese stopy snahy o velmi pečlivé zpracování, v důsledku velmi roztržitého směřování do několika oblastí se však autorce nepodařilo výzkumný problém adekvátně uchopit. **Velmi oceňuji snahu otevřít takto zásadní a potřebné téma, způsob jeho uchopení však nepovažuji za nejvhodnější. Předložená práce má z mého pohledu mnoho slabých míst, autorce však nelze upřít snahu téma poctivě postihnout.** Mám poměrně hodně výhrad k výzkumné části práce, která se rozpadá překombinovaným přístupem, přesto tuto práci doporučuji k obhajobě. Autorka má velmi dobré předpoklady k úspěšné obhajobě práce.

Autorka prokázala znalost tématu, dílčí kapitoly jsou sice méně propojené s cíli práce, ale způsob jejich zpracování odpovídá požadavkům, také práce se zdroji je na přijatelné úrovni. Schopnost pracovat s vybranými výzkumnými nástroji různého charakteru je sice menší, ale v případě kvalifikační práce jsou pochybení pochopitelná.

Konkrétní náměty, připomínky nebo otázky vyžadující doplnění u obhajoby:

1. Na str. 24 uvádíte, cituji: „*Mateřská škola ve větší míře nezasahuje do fungování rodiny, rodina má právo vybrat si konkrétní mateřskou školu, ale již nemá možnost ovlivnit její chod a řád.*“ Jsou pro naplnění práva rodičů na výběr MŠ vytvořeny v ČR dostatečné podmínky, opravdu mají rodiče reálnou možnost výběru mezi státními zařízeními?
2. Na str. 71 docházíte ke zjištění: „*Analýza získaných kvalitativních dat potvrzuje, že informantům není profese sociálního pedagoga blízká.*“ Není toto zjištění logické, když daná profese reálně neexistuje?
3. Reagujte prosím na otázky v textu posudku.

Navrhované hodnocení:

3. 8. 2019

Mgr. Gabriela Caltová Hepnarová Ph.D.